

Nhân tính trong triết học Lý Đông A

Theo Lý Đông A, “nhân tính” là tổng hợp những đặc tính tạo nên con người như một loài có tư tưởng và tính xã hội, bao gồm:

1. Sắc tính: yếu tố sinh lý, bản năng tính dục, duy trì nòi giống.
2. Nhu yếu tính: nhu cầu sinh tồn, ăn, ở, mặc...
3. Xã hội tính: khả năng tổ chức, hợp tác, sống cộng đồng.
4. Tự vệ tính: bảo vệ bản thân và xã hội; phụ thuộc vào xã hội tính.

Bốn “tính” này cấu thành “nhân tính”, tức bản chất con người trong tương quan giữa cá nhân, xã hội, và tự nhiên. “Nhân tính” ở đây không chỉ là *human nature* chung chung, mà những yếu tố này hợp lại thành bản chất của con người và là nền tảng của xã hội loài người.

Điều lý nhân tính: Trinh, Bình và Hòa

Mặc dù Lý Đông A xác định bốn yếu tố cấu trúc của nhân tính — sắc tính, nhu yếu tính, xã hội tính và tự vệ tính — ông nhấn mạnh rằng chỉ bốn bản năng ấy thôi chưa làm con người khác loài vật. Nếu không có sự điều lý, đời sống con người sẽ bị chi phối bởi bản năng: đực cái giao phối lẫn lộn, tranh giành quyền lợi, và đấu đá nhau không ngừng.

Để người ngày càng là người và tránh xa kiếp vật, Lý Đông A đề xuất ba tiêu chuẩn điều lý: Trinh, Bình và Hòa.

- Trinh (lòng trung trinh, tiết nghĩa) điều hòa sắc tính, biến bản năng sinh dục thành tình cảm có trách nhiệm và trung thực. *Trinh* giữa vợ chồng giúp ổn định đời sống hôn nhân.
- Bình (bình đẳng) điều hòa nhu yếu tính, bao gồm bình đẳng cơ hội, quyền lợi và nghĩa vụ. Nhờ *Bình*, nhu cầu vật chất được hướng thành hợp tác, không còn là tranh đoạt, và giúp giảm khoảng cách giàu nghèo.
- Hòa (hòa hợp) điều hòa xã hội tính. Dù lịch sử nhân loại đầy máu và nước mắt, nhưng loài người ai cũng muốn sống trong hòa bình thân ái. *Hòa* hướng con người tới tinh thần tương thân, chung sống và đồng tiến.

Tự vệ tính không cần tiêu chuẩn riêng vì là phụ thuộc của xã hội tính: chức năng của tự vệ là bảo tồn cộng đồng chứ không phải gây hấn.

Ba nguyên tắc Trinh – Bình – Hòa hợp thành cốt lõi đạo lý của nhân tính, giúp bản năng tự nhiên trở nên có lý trí, có đạo đức và mang tính nhân bản.

Như vậy, hệ thống của Lý Đông A kết hợp bản thể luận, xã hội học và đạo đức học vào một chỉnh thể nhân bản, trong đó tự do và bình đẳng nảy sinh từ việc điều lý bản năng chứ không phải kìm hãm nó.

Khái niệm “Xã Hội Tự Tính”

Lý Đông A mở rộng phân tích về nhân tính bằng khái niệm “xã hội tự tính”, có thể xem là *bản thể xã hội tự hữu* hay *bản chất xã hội vốn có* của con người. Thuật ngữ này chỉ ra rằng tính xã hội không phải là một hiện tượng bên ngoài hay sản phẩm của cộng đồng, mà là điều kiện bản thể, cấu trúc tồn tại tự nhiên làm nên con người.

Theo Lý Đông A, bốn yếu tố của nhân tính — sắc tính, nhu yếu tính, xã hội tính và tự vệ tính — đều là những biểu hiện khác nhau của xã hội tự tính. Chúng cho thấy bản chất con người vốn mang tính tương giao, hợp tác và cộng đồng.

Trong triết học phương Tây, tư tưởng này có nét tương đồng với quan niệm *zoon politikon* của Aristotle, *Gattungswesen* (loài tính tồn tại) của Marx, và *Mitsein* (cùng hiện hữu) của Heidegger, đều cho rằng con người là hữu thể xã hội. Tuy nhiên, “xã hội tự tính” của Lý Đông A mang sắc thái bản thể học và đạo lý riêng, không chỉ là nhu cầu sinh tồn, mà còn là nền tảng của đời sống đạo đức và văn hóa.

Do đó, đối với Lý Đông A, xã hội tự tính vừa là bản thể vừa là đạo lý thông qua điều lý nhân tính, từ đó phát sinh tự do, bình đẳng và trách nhiệm của con người.

Sự hình thành xã hội của Nhân Tính trong tư tưởng Lý Đông A

Trong hệ thống Tam Nhân (Nhân Chủ, Nhân Bản, Nhân Tính), thì Nhân Tính là đề tài tương đối phức tạp nhưng giữ vai trò quan trọng. Lý Đông A khai triển rất chi tiết, cho thấy sự khởi đầu từ thiên tính của mọi sinh mệnh, tức bản năng sinh tồn (*sinh thực, phồn chủng*, một phần của *đạo ký*). Để tiếp nối và duy trì nòi giống, con người có sắc tính. Rồi để tồn tại, cần sự cấp dưỡng, tức bản năng hổ tương nuôi dưỡng, là mầm mống của ý thức kinh tế.

Con đường sinh mệnh của loài người bắt đầu từ duyên trường, nối dài kiếp sống qua sinh con đẻ cái (phồn chủng), duy trì sinh tồn dẫn đến xã hội hóa mà xã hội được thành lập, tức sự chuyển dời tác dụng từ cá thể sang tập thể.

Xã hội hóa hoàn thành nhờ hợp tác, công vệ, và tự vệ, qua đó phát sinh sự thay đổi (deplacement) và thăng hoa (sublimation), chính là nguồn gốc của sáng tạo và văn hóa nhân loại.

Nhân Tính vì vậy bắt nguồn từ thiên tính phồn chủng và các thiên tính phụ đối, là thực chất của Tính.

Sự hiểu biết về bản tính ấy là Kiến Tính;

Khi nhân tính được thể hiện thành nhu yếu và điều kiện xã hội, nó trở thành Tính Tượng.

Xã hội là một tổ chức nhằm thỏa mãn và điều lý nhân tính.

Chính trị là tâm thuật để điều hòa các nhân tính của xã hội tự tính ấy.

Xã hội cần có trung tâm chủ đạo để tổ chức, điều hòa và định hướng tập thể.

Nhân tính từ cá thể chủ quan trở thành tập thể hóa, khách quan hóa, và tương đối hóa qua chính trị, giáo dục, chế độ và chính sách quốc gia.

Văn hóa là thành quả của xã hội;

Lịch sử là quá trình của nó;

Và hiệu suất mỗi thời đại là kết tinh của cả hai.

Đó là tương quan giữa tính của mỗi người và dân tộc tính, tức là, mối liên hệ nội tại giữa con người cá thể và vận mệnh của cộng đồng dân tộc.

20/10/ 2025

Tạ Dzu

(Với sự hỗ trợ của ChatGPT về trình bày và dịch thuật. Nhiều từ, cụm từ Lý Đông A sử dụng có thể chưa được dịch chính xác vì không có từ tương đương trong tiếng Anh).

The Structure of Human Nature in Ly Dong A's Philosophy

According to Vietnamese philosopher Ly Dong A, human nature (nhân tính) is the fundamental essence that forms the basis of human society.

It is composed of four intrinsic elements:

(1) sexual instinct (sắc tính) — the biological drive for reproduction and continuation of the species;

- (2) essential needs (nhu yếu tính) — the instinct for survival, including the pursuit of food, shelter, and material security;
- (3) social tendency (xã hội tính) — the capacity and inclination to live, cooperate, and organize within a community; and
- (4) self-defense tendency (tự vệ tính) — the instinct to protect oneself and one's society, which derives from the social tendency.

These four elements together constitute the structure of human nature, which unites the biological and social aspects of humanity.

For Ly Dong A, understanding this structure is essential to realizing a truly humanistic and egalitarian society, where all human beings share the same nature and stand as equals in freedom and dignity.

The moral regulation of human nature: Trinh, Bình, and Hòa

While Ly Dong A identifies four structural elements of human nature—sexual instinct (sắc tính), essential needs (nhu yếu tính), sociality (xã hội tính), and self-defense (tự vệ tính)—he insists that these natural tendencies alone cannot make humanity distinct from animals. Without moral regulation, human life would be ruled by instinctual conflict: mix mating, sexual promiscuity, competition for resources, and social strife.

To elevate human nature, Ly Dong A introduces what he calls the *standards of moral regulation* (tiêu chuẩn điều lý): Trinh, Bình, and Hòa.

- Trinh (Fidelity) regulates sexual instinct. It transforms the reproductive drive into a relationship of commitment and respect—the loyalty of husband and wife helps create marriage stability.
- Bình (Equality) regulates material need. It implies equality of opportunity, rights, and duties. Through *Bình*, human needs are no longer competitive but cooperative. It helps reduce the gap between rich and poor.
- Hòa (Harmony) regulates sociality. Even though human history is filled with blood and tears, all people wish to live in a peaceful and affectionate world. *Hòa* thus directs social instinct toward brotherhood and coexistence rather than domination.

The *self-defense tendency* (tự vệ tính) does not require a separate standard, as it is a derivative of sociality—its function is to protect community, not to promote aggression. Together, these three virtues constitute the ethical core of *nhân tính*, ensuring that human nature is not merely biological but rational, moral, and humane.

In this sense, Ly Dong A's system integrates ontology, sociology, and ethics into a single humanistic framework—one where freedom and equality arise from the moral regulation of natural drives rather than their suppression.

The concept of “Xã Hội Tự Tính” (Social Self-Nature / Inherent Social Essence)

Ly Dong A extends his analysis of human nature by introducing the notion of “*xã hội tự tính*”, which can be translated as *the inherent social essence* or *self-existent social nature* of humanity. This term denotes the idea that sociality is not an external construct imposed upon individuals, but rather an ontological condition—an innate structure of being that defines what it means to be human.

According to Ly Dong A, the four components of human nature—sexual instinct (*sắc tính*), essential needs (*nhu yếu tính*), sociality (*xã hội tính*), and self-defense (*tự vệ tính*)—are all expressions of this social essence. Together, they reveal that human existence is fundamentally relational and cooperative.

In Western philosophy, this view resonates with Aristotle's concept of *zoon politikon*, Marx's *Gattungswesen* (*species-being*), and Heidegger's *Mitsein* (*being-with*), all of which recognize the social dimension as constitutive of human existence. Yet Ly Dong A's “*xã hội tự tính*” carries a distinct metaphysical nuance: it implies that sociality is not only a necessity for survival, but also the self-actualizing ground of moral and cultural life.

Thus, for Ly Dong A, the social essence of humanity is both ontological and ethical through moral regulation, serving as the foundation from which human freedom, equality, and responsibility emerge.

The social genesis of human nature in Ly Dong A's thought

Within the three human principles (*tam nhân*), *the structural human nature* (*nhân tính*) is perhaps the most intricate yet fundamental concept. Ly Dong A develops it in remarkable detail, tracing its evolution from heavenly nature (*thiên tính*) — the vital impulse of all living beings, which he calls *sinh thực* (the instinct for self-preservation, part of the meaning of *đạo ký*). To continue and perpetuate the lineage, human beings possess sexual nature (*sắc tính*). To survive, they require nurturing and mutual support, which constitutes the instinct of provision and nourishment (*cấp dưỡng*), the earliest seed of economic consciousness.

The life-path of humanity begins with the continuity of existence — extending life across generations through procreation (*phồn chủng*). The effort to maintain and

secure existence inevitably leads to socialization, through which society is formed — that is, the transference of functional activity from the individual to the collective.

Through cooperation, assistance, and mutual defense, socialization produces new dynamics of change (déplacement) and sublimation (thăng hoa) — the ultimate sources of human creativity and civilization.

Thus, *human nature originates from heavenly nature and its derived forms* — it is the substance of the Tính (Nature).

Human understanding, or awareness of this nature, is called “Kiến Tính” (the insight into Nature).

When human nature manifests through practical needs and social conditions, it becomes “Tính Tượng” — the phenomenal or actualized form of Nature.

Society, then, is “an organization for the realization of human nature.”

Politics is “the art of regulating those human tendencies.”

Society requires central coordination, a governing principle to harmonize and direct the collective satisfaction of human needs.

From individual subjectivity, human nature becomes collectivized, objectified, and relativized through institutions of politics, education, and governance.

Culture is the fruit of society; history is its process; and each era’s achievement is its collective efficiency.

This defines the relationship between individual nature and national character (dân tộc tính) — the link between the person and the destiny of a people.

October 20, 2025

Tạ Dzu

(With the support of ChatGPT for presentation and translation. Many of the terms and expressions used by Lý Đông A may not have been translated accurately, as there are no exact English equivalents).